

The article envisages the actual problem on study the role of personality structure.

The views of domestic scholars concerning this issue are considered. We draw attention to the historical and philosophical origins of role perspective. Analyzing philosophical views on the process of self-identity, we note that the main prerequisites for self-determination is self-awareness of himself and the availability of social cultural environment in which it distinguishes itself from other people. From a philosophical point of view while self-determination refers to the awareness of himself, his value-semantic orientations. So, despite the long history of development and different approaches to the meaning of life in general and self-determination rights in particular philosophical thought still agree with such critical situation: a person endowed with a certain activity (that is, according to some philosophers, the divine nature), which provides people from other wild-life, and this activity is a source for knowledge of the world and determine their place in it (his role).

Based on the analysis of experimental data, the researchers concluded that the quality of the individual specific role depends largely on how it understands its specificity and the extent to which this role it is accepted and assimilated.

Keywords: the personality, the role, the social role, the locus of the role conflict, the role development.

Отримано: 12.01.2013 р.

УДК 159. 923: 81'22

Н.О.Михальчук

ПРОВЕДЕННЯ РЕФЛЕКСИВНО-ПОЕТИЧНОГО ТРЕНІНГУ З ВИКОРИСТАННЯМ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИКАЗОК ТА ПРИСЛІВ'ІВ З КОМПОНЕНТОМ “ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ”

У статті дано структурно-семантичну характеристику прислів'ям та приказкам. Описано два типи паремій з компонентом “діяльність людини”. Окреслено структурну своєрідність прислів'їв, що відзначається на лексичному, граматичному і структурно-стилістичному рівнях мови. Розроблено та описано аксіологічно зорієнтовані тренінги та семінари

(в тому числі рефлексивно-поетичний тренінг), під час яких може бути використаний паремійний матеріал з компонентом “діяльність людини”. Усі складові в їх взаємозв’язку та взаємозумовленості розглядалися як створення аксіумов, спрямованих на поступальне особистісне становлення школярів, формування їх індивідуального образу світу, що закономірно призводить до позитивної динаміки особистісного розвитку старшокласників, зокрема ціннісно-сміслової сфери їх особистості, сприяє наближенню учнів до трансцендентального духовного суб’єкта зі сформованою аксіопсихікою.

Ключові слова: паремії, структура паремій, прислів’я, приказки, аноніми прислів’я, паремійний матеріал з компонентом “діяльність людини”, тренінги та семінари аксіологічного змісту, рефлексивно-поетичний тренінг.

В статті дана характеристика в структурному і семантичному плані пословицям і поговоркам, а також два типи паремій з компонентом “деятельность человека”. Описано структурне своєобразие пословиц, которые могут характеризироваться на лексическом, грамматическом и структурно-стилистическом уровнях языка. Разработаны и описаны аксиологически ориентированные тренинги и семинары (в том числе рефлексивно-поэтический тренинг), во время которых может использоваться паремийный материал с компонентом “деятельность человека”. Все составляющие в их взаимосвязи и взаимообусловленности рассматривались как создание аксиумов, направленных на поступательное личностное становление школьников, формирование их индивидуального образа мира, что закономерно приводит к положительной динамике личностного развития старшеклассников, в частности ценностно-смысловой сферы их личности, способствует приближению учащихся к трансцендентального духовного субъекта со сложившейся аксиопсихикой.

Ключевые слова: паремии, структура паремий, пословицы, поговорки, анонимы пословиц, паремийный материал с компонентом “деятельность человека”, тренинги и семинары аксиологического содержания, рефлексивно-поэтический тренинг.

Постановка проблеми. Прислів’я, як і приказки та крилаті вислови, відносяться до сталих фраз, тобто комунікативних одиниць, які характеризуються сталістю на всіх рівнях мови. Структура завершеного речення зумовлює подібність прислів’їв та приказок до інших видів сталих фраз, а також до деяких інших спільних для всіх лексичних одиниць структурно-семантичних характеристик. Однак кожному виду властивими є дистинктивні, специфічні особливості, які дозволяють диференційовано підходити до розподілу сталих фраз на самостійні типи.

У сучасній науковій літературі під “прислів’ям” розуміють короткий, ритмічно організований, образний афоризм. Ці одиниці є носіями універсальних істин, узагальнених спостережень.

Їх тематика охоплює широкий спектр питань, а саме: сімейне влаштування, матеріальна забезпеченість, погодні умови, місце та значущість жінки у суспільстві, релігія та віросповідання, питання смерті та менталітету тощо.

Так, деякі дослідники, зокрема М.В.Нікітін та Г.Пауль, вважають головним критерієм розмежування прислів'їв та приказок відсутність характеристик, які дозволяють моделювати певні особистісні смисли, які несуть в собі компоненти тексту даних лексичних одиниць [2; 3]. Х.Касарес використовує терміни “прислів'я” та “приказка” як взаємозамінні [1, с. 90]. Р.М.Фрумкіна, спираючись на структурний критерій їх змістової організації, досить чітко проводить межу між прислів'ям як реченням і прислівною (провербіальною) фразою, що не створює самостійного окремого речення [4, с. 28].

Але, на жаль, деякі питання залишаються не до кінця з'ясованими в психологічній літературі. Зокрема, актуальним питанням сьогодення є впровадження тренінгів аксіологічної спрямованості, які будуть містити як загальноприйнятий (звичайний), так і нетрадиційний матеріал за своїм змістом. Зокрема, таким матеріалом можуть бути лексичні паремійні одиниці, які в оригінальному неадаптованому варіанті використовуватимуться впродовж тренінгової роботи з учнями старшого шкільного віку, які вивчають англійську мову з першого класу, та достатньою мірою володіють навчальним матеріалом. Тому **метою нашої статті** є описати структурні особливості, типи паремій з компонентом “діяльність людини” з тим, щоб впровадити даний лексичний матеріал в процес навчання школярів у сучасній загальноосвітній середній школі.

Так, завданнями нашої статті є:

1. Дати структурно-семантичну характеристику прислів'ям та приказкам.

2. Описати два типи паремій з компонентом “діяльність людини”.

3. Окреслити структурну своєрідність прислів'їв, що відзначається на лексичному, граматичному і структурно-стилістичному рівнях мови.

4. Розробити та описати аксіологічно зорієнтовані тренінги та семінари (в тому числі рефлексивно-поетичний тренінг), під час яких може бути використаний паремійний матеріал з компонентом “діяльність людини”.

Отже, за своїми змістовими ознаками прислів'я та приказки можна поділити на два типи.

1. *Синтезований тип*, який має на увазі протиставлення часткове / загальне. Так, багато лінгвістів звертають увагу на те, що прислів'я мають синтезоване значення, вирізняються узагальненим характером (А.Д.Райхштейн, О.В.Кунін, К.О.Жуков, Г.Л.Пермяков та ін.). Крім обов'язкової наявності узагальнення щодо закономірних зв'язків дійсності, значення прислів'їв часто набувають оцінювально-наказового характеру, під яким розуміємо зміст настановлень.

Значення прислів'їв може містити:

а) констатацію явищ та властивостей:

All work is noble. – Будь-яка праця благородна.

б) їх оцінку:

Doing is better than saying. – Не мели язиком, а роби ділом.

A good beginning makes a good ending. – Який початок, такий і кінець.

в) настановлення, правило:

Never put off till tomorrow what you can do today. – Не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні.

Do not wait for a rainy day to fix your roof. – Не треба чекати дощового дня, щоб полагодити дах.

На відміну від прислів'їв, приказки не містять узагальнень, а розглядають лише конкретний, даний випадок, дію тощо, виражають при цьому часткове значення. Наприклад: *Slow but sure. – Повільно, але вірно.*

2. *Експресивний тип*. У цьому випадку на особливу увагу заслуговує не розподіл речення – прислів'я / словосполучення – приказка, а ряд додаткових граматичних та синтаксичних ознак даних типів висловлювань.

Так, прислів'я являють собою завершені висловлювання у формі розповідного (*The devil finds work for idle hands to do. – Чорт знайде роботу для ледачих рук*) чи спонукального (*Bear and forbear. – Проявляй терпіння та витримку*) речення із замкненою структурою. При цьому дієслово в англійських прислів'ях, як правило, приймає форму теперішнього неозначеного часу (The Present Indefinite Tense). У низці англійських прислів'їв виділяють особливі синтаксичні структури, не характерні для приказок. Такі речення найчастіше є еліптичними і, як наслідок, відрізняються особливою лаконічністю:

Business before pleasure. – Спочатку діло, потім розваги.

No sooner said than done. – Сказано – як зав'язано.

Структура прислів'їв відзначається своєрідністю на лексичному, граматичному і структурно-стилістичному рівнях мови.

Своєрідність англійських прислів'їв на лексичному рівні зумовлюється наступним:

а) нестандартними способами лексичного вираження підмета:

What is learned in the cradle lasts to the grave. – Вивчене у колисці пам'ятають до могили.

The best way to get rid of work is to do it. – Найкращий спосіб позбутися роботи – зробити її.

Slow and steady win the race. – Тихіше їдеш – далі будеш;

б) архаїзмами (в тому числі – маловживаними словами та лексичними одиницями, які вживаються в своєму прямому значенні):

The cobbler's wife is the worst shod. – Чоботар ходить без чобіт.

He that shoots oft, at last shall hit the mark. – Наполегливість усе здолає;

в) назвами тварин, іменами людей, найменуваннями місцевості тощо:

Attempt not to fly like an eagle with the wings of a wren. – Не намагайся літати як орел, якщо маєш крила короля.

Don't carry coals to Newcastle. – Не займайся непотрібною роботою.

Rome was not built in a day. – Враз нічого не робиться.

Jack of all trades is master in none. – Коли за все візьмешся – нічого не зробиш;

г) перевагою у прислів'ях іменників абстрактного або комплексного характеру, а також інших лексем, яким властива сема "збірність":

Lazy people have the most labour. – Ледарі роблять вигляд, що працюють більше за всіх.

До специфічних особливостей прислів'їв на граматичному рівні слід віднести:

1) граматичні архаїзми в структурі прислів'їв:

He that is long a-giving knows not how to give. – Поки сонце зіjde – роса очі виїсть;

2) специфічні структурні схеми:

In doing we learn. – Хто багато робив, той багато знає.

Деякі прислів'я відзначаються особливою лаконічністю форми, підвищеною експресивністю і порівняно нечітким формальним вираженням смислового зв'язку між певними їх частинами. Специфічність структури таких прислів'їв зумовлюється паралелізмом, римою, повтором та іншими стилістичними засобами [3, с. 56].

Властивий деяким прислів'ям нестандартний порядок слів можна пояснити вживанням рими, паралелізму та інших експресивних засобів, завдяки яким прислів'я набувають особливої емоційності.

Hide not your talents: they for use are given. – Не приховуй своїх талантів: вони даються для того, щоб ними користуватися.

No cross, no crown. – Без труда нема плода.

Work done, have you fun. – Закінчив діло – гуляй сміло.

У прислів'ях та приказках можна виділити деякі специфічні способи вираження підмета, нехарактерні для вільних нормативних конструкцій, а також для інших сталих фраз. Так, широкоживаними в прислів'ях є конструкції, де підметом може бути дієприкметник, герундій, інфінітив, словосполучення чи підрядне речення.

To learn is hard, but to unlearn is harder. – Важко навчитися, але ще важче розучитися.

Learning makes a good man better and a bad man worse. – Вченість робить хорошу людину кращою, а погану людину – гіршою.

He that hesitates is lost. – Як нічим не ризикувати, то нічого і не мати.

Well begun is half done. – Добрий початок – то половина роботи.

Saying and doing are two things. – Від слова до діла – як від землі до неба.

У способах вираження предикативності в прислів'ях також можна виділити специфічні форми.

All covet, all lose. – Коли за все візьмешся, то нічого не зробиш.

To know everything is to know nothing. – Хто робить багато речей нараз, той не зробить жодної гаразд.

Self done is soon done. – Сам зробив, швидко зробив.

У пареміях також можна виокремити деякі особливості вживання граматичних засобів вираження об'єктивної модальності. Остання виражається системою часових форм трьох способів і відносить повідомлення до плану реальності / ірреальності [4, с. 40]. Вживання в переважній більшості теперішнього неозначеного часу пояснюється взаємозв'язком формальної та змістової сторін лексичної одиниці. Для прислів'їв, які виражають загальновідомі істини, факти, наказові судження, теперішній неозначений час є найбільш прийнятним, оскільки він здатний виражати як дію, так і стан, яких характеризує позачасова актуалізація. Крім нього, в проаналізованих прислів'ях вживається

і минулий неозначений час, однак дуже рідко (всього в 6 з 458 проаналізованих нами прислів'їв).

Особливістю прислів'їв є також і те, що минулий час в більшості прислів'їв не сприймається як такий. У англійських прислів'ях та приказках з компонентом “діяльність людини” немає семантичного протиставлення минулого часу теперішньому, тобто минулий час носить дещо умовний характер. В дійсності він є потенційним теперішнім часом. Доказом може бути той факт, що значення прислів'я не змінюється, якщо прислів'я з минулими часовими формами трансформувати в теперішній час, наприклад: *He that never climbed, never fell.* = *He that never climbs, never falls.* – *Не пізнавши зльоту, не пізнаєш падінь.*

У деяких прислів'ях вживання минулих часових форм там, де міг би бути і теперішній час, пов'язане з римою:

The sooner begun, the sooner done. – *Швидше почнеш – швидше закінчиш.*

Умовний спосіб як вираження дії нереальної, припустимої, бажаної не відповідає семи “актуальність”, яка є семантичною особливістю прислів'їв, унаслідок чого умовний спосіб у приказкових конструкціях є досить рідкісним явищем [41; 56]. В англійських прислів'ях він втрачає свої семи “іреальність”, “припущення”, “невпевненість” і одержує сему “реальність”:

If you want a thing well you must do it yourself. – *Хочеш, щоб діло було добре зроблено, зроби його сам.*

If you don't make mistakes you don't make anything. – *Не помиляється той, хто нічого не робить.*

If you miss the first buttonhole, you will not succeed in buttoning up your coat. – *Який початок, такий і кінець.*

Імператив, який виконує в реченні таке комунікативне завдання, як вираження наказу, спонукання тощо, вживається в англійських прислів'ях значно частіше, ніж умовний спосіб. Однак і в цьому випадку існує взаємозв'язок з планом змісту, що сприяє втраті імперативом семи “спонукання”, “наказ” і актуалізує вираження нової семи – “повчальність”, наприклад:

Start young at what you wish to become proficient in. – *Справу, в якій хочеш стати майстром, треба починати молодим.*

Score twice before you cut once. – *Сім раз відмір – один раз відріж.*

До специфічних ознак структурно-стилістичного характеру або структурно-стилістичних особливостей паремій відносяться:

– паралелізм, який має на увазі симетричне розташування однакових або близьких за структурою граматичних конструк-

цій, що підкреслюється порівняльними або протиставними відношеннями між ними;

– лексико-стилістичні засоби вираження експресії. Експресія в прислів'ях зумовлюється такими лексико-стилістичними засобами, як образність, порівняння, повтори, гра слів, а також евфонічними засобами виразності, які надають прислів'ям конотативного характеру (метафора, метонімія, порівняння, гіпербола, гра слів, рима, асонанс, алітерація тощо).

Специфічні ознаки англійських прислів'їв часто являють собою комбінацію окремих сигналізаторів, наприклад:

Between the cup and the lip a morsel may slip. – Не кажи “гон”, поки не перескочиш.

У цьому прикладі нормативність порядку слів – граматичний сигналізатор; ритм, рима, метафора – структурно-стилістичні сигналізатори. Відзначені структурні особливості англійських прислів'їв сприяють їх виділенню в специфічний розряд сталих фраз.

Використання охарактеризованого в даній статті паремійного матеріалу ми вбачаємо в процесі проведення аксіологічно зорієнтованих тренінгів та семінарів. Нами було розроблено три блоки завдань.

Перший блок. Розробка та впровадження тренінгів та семінарів аксіологічного змісту. Деякі тренінги безпосередньо були спрямовані на забезпечення рефлексії в читацькій діяльності, інші – створювали ті психологічні умови, які мали сприяти розвиткові аксіопсихіки старшокласників. Зі школярами було проведено:

Тренінг входження в читацьку педагогічно регульовану діяльність (10 занять по 45 хвилин кожне).

Мета: формування усвідомлених мотивів здійснення читацької діяльності, розуміння ролі останньої для формування ціннісно-сислової сфери особистості старшокласників.

Зміст: аналіз і самоаналіз інструментальних і термінальних цінностей школярів, усвідомлення навчальних мотивів у досягненні цілей читацької діяльності, самодіагностика особистісних ресурсів та потенціалів.

2) Тренінг розвитку свідомості та самосвідомості особистості (12 занять по 60 хвилин кожне).

Мета: формування усвідомленого ставлення учнів до читання художньої літератури, пізнання та розвиток особистісних якостей та властивостей.

Зміст: робота з категоріями “самонавчання”, “самовиховання”, “самовдосконалення” як свідомими і системними критері-

ями прояву суб'єктної активності особистості в пізнанні та розвитку протягом усього періоду навчання в цілому та читацької діяльності, зокрема.

3) Тренінг розвитку мисленнєво-мовленнєвої творчості (10 занять по 90 хвилин кожне).

Мета: розвиток когнітивної флексибільності; формування і розвиток психологічної готовності та здатності до змін; готовність до використання зовнішніх ресурсів особистісного розвитку шляхом цілеспрямованого формування когнітивного компонента поведінки та її оцінки тощо.

Зміст: робота з поняттями й контекстами, розуміння специфіки невербального та вербального інтелекту, актуалізація творчих можливостей особистості, прагнення до здійснення наукової творчості, розвиток вміння мислити з урахуванням певних вимог, настановлень та формування вміння працювати відповідно до задалегідь спланованих цілей, розвиток ініціативності та творчого підходу в читацькій педагогічно регульованій діяльності.

4) Тренінг розвитку ділових якостей та комунікативної компетентності (10 занять по 90 хвилин кожне).

Мета: розвиток соціально-комунікативної компетентності у всіх сферах життєдіяльності, в тому числі, – набуття вміння працювати в команді.

Зміст: опанування школярами комунікативними стратегіями, розуміння труднощів у взаємодії, організація спілкування в ускладнених конфліктними ситуаціями та ситуаціями когнітивного дисонансу умовах, розширення репертуару засобів і способів розв'язання соціально-психологічних проблем, здійснення ефективної саморегуляції в різних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної комунікації та взаємодії, а також ситуаціях когнітивного дисонансу.

5) Тренінг “Основи психічної саморегуляції” (7 занять по 40 хвилин кожне).

Мета: розвиток стратегій подолання проблемних ситуацій та формування особистісних потенціалів з метою підвищення власної стресостійкості.

Зміст: актуалізація факторів стресових впливів, інформаційний стрес, аксіологія здоров'я, розвиток стратегій стійкості до стресу засобами саморегуляції, можливість здійснення екстреної релаксації.

6) Тренінг “Можливості самопізнання, актуалізації та трансформації особистісних потенціалів” (8 занять по 45 хвилин кожне).

Мета: виявлення особистісних ресурсів, потенціалів відповідно до завдань майбутньої читацької діяльності: особистісних, комунікативних, мотиваційних особливостей, вміння працювати в команді, регулювати власну поведінку в умовах ризику та стресових ситуаціях, вміння генерувати ідеї та приймати рішення; формулювання психологічних висновків та надання рекомендацій щодо реалізації особистісних можливостей.

Зміст: актуалізація стратегій самопізнання та самодіагностики, раціональне використання часу, вміння самостійно сформулювати цілі діяльності та працювати відповідно до них, планувати власну діяльність, можливість досягати успіхів та розподіляти вільний час.

7) *Семинар “Особистісний розвиток в читацькій діяльності” (5 занять по 45 хвилин кожне).*

Мета: визначення особливостей читацької діяльності старшокласників, засобів розвитку особистісних якостей і властивостей.

Зміст: характеристики продуктивності читацької діяльності, типова аксіограма суб'єкта особистісного розвитку, способи здійснення прогресивного особистісного розвитку в читацькій діяльності (використання аксіологічних технологій), особистісне зростання та вибір майбутньої професії.

8) *Тренінг Я.Л.Обухова “Розвиток ціннісно-сислової сфери особистості за методом символ-драми” (20 занять по 60 хвилин кожне).*

Мета: розвиток рефлексивної культури як можливості переосмислення власного особистісного досвіду, розвиток ціннісно-сислової сфери особистості, формування високого рівня готовності до здійснення творчої діяльності.

Зміст: розширення актуального та потенційного полів рефлексії у читацькій діяльності; формулювання цілей здійснення читацької діяльності, їх рефлексія, ситуативний аналіз (рефлексія позитивних і негативних характеристик власної особистості, навчальної ситуації та оточення); формулювання (планування) цілей: плану життя, плану майбутнього професійного розвитку тощо.

Також було проведено розроблений нами *рефлексивно-поетичний тренінг (30 занять по 90 хвилин кожне)*. До рефлексивно-поетичного тренінгу увійшли три блоки вправ, кожен з яких був спрямований на розв'язання відповідних завдань:

– розвиток особистісної та інтелектуальної рефлексії старшокласників, формування їх Я-концепції та особистісної іден-

тичності. Даний блок реалізовувався за допомогою рольових ігор, піскової терапії, казкотерапії, завдань, які розв'язувалися за допомогою методу наративу. Матеріал, що використовувався: поетичні твори з архетипними, міфологічними сюжетами, казки, написані у віршованій формі;

– формування ціннісно-сислової сфери особистості старшокласників. Даний блок реалізовувався за допомогою ділових ігор, арт-терапії, завдань, які розв'язувалися за методом метанаративу. Матеріал, що використовувався: поетичні твори з історичними сюжетами, а також поезія, що вміщує певний морально-етичний зміст;

– розвиток креативної рефлексії старшокласників. Даний блок реалізовувався за допомогою розроблених нами творчих завдань та літературних задач. Матеріал, що використовувався: поетичні твори (або їх окремі частини) з різними сюжетами (в тому числі – філософського змісту), але такі, що не мають свого логічного завершення, певної кінцівки тощо. В даний блок увійшли завдання, що вміщували паремійні одиниці з компонентом “діяльність людини”.

Другий блок. Розробка і впровадження курсу “Психолого-аксіологічне знання в системі середньої освіти” для вчителів шкіл з метою психолого-аксіологічного супроводу процесу особистісного становлення старшокласників. Форми роботи в межах викладання цього курсу пов'язані з розв'язанням науководослідних завдань в області теоретичних і науково-методичних проблем середньої освіти.

Третій блок. Розробка та впровадження самонавчальної бізнес-структури інноваційного типу – “Вибір майбутньої професії”, основною метою якої є особистісне становлення старшокласників та їхній розвиток як трансцендентальних духовних суб'єктів із сформованою аксіопсихікою. Залучення в подібні освітні умови дозволить підвищити особистісну компетентність як базовий компонент майбутньої професійної діяльності: сформувати здібності учнів до розв'язання різноманітних професійно спрямованих завдань, до передбачення та прогнозування, до прийняття виважених рішень. Також даний етап роботи зі старшокласниками був спрямований на розвиток творчого потенціалу їхньої особистості.

Усі складові в їх взаємозв'язку та взаємозумовленості розглядаються нами як створення аксіумов, тобто умов, спрямованих на поступальне особистісне становлення школярів, формування їх індивідуального образу світу, представленого

значеннями, смислами, цінностями, смисловими конструктами та настановленнями, а також особистісним досвідом людини. Це, у свою чергу, закономірно призводить до позитивної динаміки особистісного розвитку старшокласників, зокрема ціннісно-смислової сфери їх особистості, сприяє наближенню учнів до трансцендентального духовного суб'єкта зі сформованою аксіо-психікою тощо.

Список використаних джерел

Касарес Х. Введение в современную лексикографию / Х. Касарес. – М., 1958. – 120 с.

Никитин М.В. Курс лингвистической семантики / М.В. Никитин. – СПб., 1996. – 188 с.

Пауль Г. Принципы истории языка / Г. Пауль; [пер. с нем.; под ред. А.А. Холодовича]. – М., 1960. – 156 с.

Фрумкина Р.М. Концепт, категория, прототип / Р.М. Фрумкина // Лингвистическая и экстралингвистическая семантика. Сборник обзоров. – М., 1992. – С. 28–43.

In this article structural and semantic context of proverbs and sayings was characterized. Two types of proverbs and sayings with the component “activity of the person” were described. Structural characteristics of proverbs which can be described on lexical, grammatical, structural and stylistic level of the language were proved. We proposed training studying and seminars with valuable and sense context (among them there is reflexive and poetic training), in the process of which we can use proverbs and sayings with the component “activity of the person”. The involvement in similar educational conditions will allow to increase a personal competence as a basic component of future professional activity: to provide the pupils’ abilities to solve a variety of professionally oriented tasks, to the foresight and forecasting, to the decision-making. All the components in their interrelation and interdependence were considered as the creation of axiconditions, that is, conditions, aimed at the progressive personal growth of pupils, the formation of their individual image of the world, represented by values, meanings, semantic constructs and instructions, as well as the personal experience that naturally leads to the positive dynamics of the personal development of senior pupils, in particular the value-semantic sphere of their personality, bringing pupils to the transcendental spiritual subject with the formed axipsyche.

Keywords: proverbs and sayings, structure of proverbs and sayings, anonyms of proverbs, proverbs with the component “activity of the person”, training studying and seminars with valuable and sense context, reflexive and poetic training.

Отримано: 25.01.2013 р.